

לא, ולזה סגי בשעה א', וזו הי' שליחותו של הקצ"ה, אך ישראל בקשו לחפור הארץ השממה אם רזה, ולזה צריך להלך כולה ולעיון היטב בכל המקומות, ע"כ אותה שעה ששלחם הקצ"ה כשרים היו ומה שנחשבו יותר בשליחות ישראל נתחמלו, וע"כ נעשו כל ישראל מי שנה יום לשנה. וזוהי ניחא מה שקשה אם המרגלים חטאו מי יום הלא עדת ישראל לא חטאו אלא זכו לילה א', ולמה יעשו מי שנה יום לשנה. ולהביל ניחא כי הם גרמו ושלחם לעכב מי יום לחפור כל הארץ.

*ויקרא משה להושע בן נון יבושע. לשון תרגום יונתן כד חזי משה ענותותו של יבושע קרא לי יבושע יח יושיעך מעלת מרגלים. ונ"ל עפ"י מה דא"י בספר חובת הלבבות [שער הכניעה פ"ו] ששאלו לאדם אחד מפני מה נתגדל מאנשי דורו, והשיב להם מפני שאני קטן מאנשי דורי, שכל אחד שראיתי הי' גדול ממני, כלומר הצדיק סובר בדעתו שכל אחד הוא גדול ממנו, אם הוא זקן ממנו יש לו מלות יתירים, ואם הוא רך צמים יש לו עצירות מועטים. ומשה שלח למרגלים להודיע לישראל היש זה עץ, דהיינו אדם כשר, והי' משה מתיירא מכת גודל ענותותו של הושע יחשיב בדעתו שאותם אנשים כמה לדיקים נגדו, וצאמת זימין שאדם צריך לסלק מדת ענוה לכבוד שמים, ואיהא (במגילה ל"א ע"א) ר"י אמר כל מקום שאתה מולא גדולתו (של הקצ"ה) אתה מולא ענותותו, כדכתיב (תהלים ס"ה ה') סולו לרוכב צערבות ציה שמו, וכתיב בתריה אצי יתומים ודיין אלמנות, למידק מזה ששם י"ה מורה על גדולה, ושם ו"ה מורה הכיפך השגחתו בתחתונים, לכן כשראה משה ענותותו של יבושע התפלל עליו י"ה השם הזה יושיעך וכו', ויתן בלכך קלת התגדלות והתרוממות שלא תחשוב כולם לדיקים.

(ז) לפנינו: גבורתו, וכן הגי' ביל"ש ישע"י ר' תפ"ט, אך שם ר' תשצ"ד הגי' גדולתו, וכן בסוף ויתן לך למוצש"ק, ועיין עץ יוסף (שנדפס בעין יעקב) מגילה שם.

(*) כ"ה בילקוט ראובני בשם מגלה עמוקות.

(ח) מאמר זה (שאינו מכ"י מרן) נדפס ביתר ביאור בליקוטים מהח"ס שבסו"ס רפדוני בתפוחים (פאדמגורזע — תרנ"ו, מרשימות הג"ר פישל סופר זצ"ל, שכ' ח"ת באגדה ששמע מפ"י רבו הח"ס — שער יוסף). ושם לאחר שהביא טעם הב' הנ"ל בשם כתבי האר"י כתב בזה"ל: "והנה לכאורה א"א לומר זה הטעם שמטעם זה נכתב בן בחירק, דבפרשה זו כתיב ויקרא משה להושע בן נון, וכיון דהוי נקרא עכשיו הושע בלי תוס' יו"ד א"כ היה לו לינקד בן בסגול. אלא ע"כ כמ"ש המפרשים שלכך נכתב

ויקרא משה להושע בן נון יבושע וגו'. תרגום יונתן פירש כד חזי משה ענותותו וגו'. ויש לפרש כל אדם צריך שיעתא דשמיא ללחוס נגד הלא"ה, כמו שאמרו חז"ל [קידושין ל' ע"ב] אלמלא הקצ"ה עוזרו אינו יכול לו, ואם הוא בין אנשים רשעים המפתים ויש לו ילא"ה מצית ומחוך צריך לעזר כפול, ואם האדם ההוא עניו ואינו מדבר בפני מי שגדול ממנו, וזה שגדול ממנו הוא רשע צריך עוד סיוע יותר. וזה שפירש התרגום יונתן דכתיב שגם מעיקרא הי' נקרא בלשון ישועה, ובושע ג"כ חלי מן השם זו, אבל כד חמא ענותותו ועי"ז ראה שצריך ישועה רבה הוסיף לו יו"ד שכל השם שלו יהי בו לישובה.

*ויש לפרש עוד יבושע נקרא בן נון, בן בחירק, ומליו לזה צ' עעמים, אחד ללמד שחי' מתצונן בשער נון, אע"ג דשער נון לא ניתן אפי' למשה, מ"מ מקלח צינה היה לו בו למשה, וצ"ח לשון התצוננות (*). וטעם שני דיו"ד של יבושע היא יו"ד של שרי, ושם היתה צלי נקודה, ועכשיו ה"י נקודת שוא, וגם הנקודות אע"ג שהם מהורה שצ"פ מ"מ אין להוסיף עליהם והם במספר, לכך נטל מהסגול של בן צ' נקודות, וממילא לא נשאר רק חירק, ולכך נקוד בן בחירק תחת סגול ופירושו בן היינו בן של נון. ולפ"ז ע"י משה שקרא לו יבושע עם יו"ד, והולך ליעול שוא דהיינו צ' נקודות, הוכרח לקרוא לבן בחירק, ואינו מוכרח לפרש דידע להבין בשער נון, ויש לו ע"י הוספת היו"ד גריעותא דאינו ניכר מעלה שלו שמתצונן בשער נון, היה אפשר לומר דלא ניחא ליה ליבושע בזה, לכך אמר התרגום יונתן כד חמי ענותותו הוסיף לו (ח).

ויקרא משה להושע בן נון יבושע. צרש"י יח יושיעך מעלת מרגלים. קשה לומר שפרסם בשם זה לחשוד המרגלים מיד בהליכתו. הנה כתיב [דברים ג' כ"ו] רב לך

בן בחירק לרמוז על לשון בינה, שהבין גם שער ב' שבבינה. ודברי האר"י ז"ל ג"כ אמת דהואיל ונקרא בן בחירק ממילא היו שתי נקודות שהי' ראוי לכתוב בסגול יתירים, ונטלם משה ועשאם שוא תחת היו"ד הנוספת. ולכאורה היה השם הראשון מעלה יותר ליהושע משם השני, דכל זמן שלא היה לו היו"ד הנוספת היה מוכרח בלי ספק דניקוד זה של בן בחירק מורה על חכמתו היתירה, ועכשיו שניתוסף לו יו"ד יוכל להיות שהניקוד בן בחירק הוא מטעם האר"י ז"ל ולא מצד חכמתו היתירה, ואם יהושע בעל גאווה היה, לא היה מגיח להשתנות שמו בתוס' יו"ד שצ"י יהי' מקום לומר שאין לו מעלה יתירה, ולכן אמר התרגום הנ"ל כד חזי משה ענותותו ובודאי לא איכפת ליה דבר זה, אז קרי יתי' יהושע להינצל מעצת מרגלים וכו"ל.

והכן [לצות פ"ד מ"ד] הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים, ומה יחושע נגד אצות ואמהות גצות עולם, אך כד חזי ענותותו דיוחשע בן נון, ואחז"ל [ירושלמי שבת פ"א ה"ג] מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה ^{אוצר החכמה} עקב לסוליתה, א"כ ראוי הוא לאותה אילעלא.

ויקרא משה ליחושע בן נון יחושע. [עיין בתו"מ שמות פ"ג א' (בשלח) ד"ה ויאמר משה אל יחושע (הא"י)].

ומה הערים אשר הוא יושב בהנה. ר"ת כמו איכה יעשה ב'דד ה'עיר.

בהנה. ג' במסורה אשר יעשה האדם לחטוא בהנה [ויקרא ה' כ"ב], הערים אשר הוא יושב בהנה, אשר אתה צועה בהנה [ירמי' ה' י"ז]. דהנה צ' ראשי מחטאים הם, אחד חצרה ושכונת הרעים, לכן שצחו בהתבודדות, וכחז הרמז"ס בהלכות דעות [פ"ו ה"א] שאם כל בני עירו חטאים יהבודד ביערות, וכו' סר בעתומו מה' וצועה צאדם או בעלמו עשרו וגבורתו, ועל זה הזכיר הכתוב [ירמי' י"ז ה'] ארור הגזר אשר יצטח צאדם, הן בעלמו או חצירו אדם מיהת הוה, ושם צער זרעו, פי' התחצרותו עם צער הוא אדם הגשמי הנקרא צער, וע"י שני אלו מן ה' יסור לצו, וע"כ צמדה מודדין לו שיכ"י כערער בערבה צלי התחצרות, סוף שינאוהו אורציו, ולא יראה כי יצוא עוצ, הפך בעתומו יכ"י עתה מלפני לתשובה ולא השיגורו. וזהו אשר יעשה האדם לחטוא בהנה, פי' הגרם שעשה האדם לחטוא, הם הערים אשר הוא יושב בהנה, ע"י התחצרות, ועוד שנית אשר הוא צועה בהנה, דה"ל לו לצעות בה'.

היש זה עץ. לדיק המגין על דורו כעץ, זהו צעל ג"ח שאוכל פירותיו צעור"ז, והעולם נהנין מפירותיו ומזכות פירותיו, והוא המגין על דורו כעץ. ואמר להם שאם יש לדיק כזה אל יקחו מפרי הארץ, כי אין כאן הוכחה שהארץ מצורכת, כי אולי בצכות הלדיק ה' כן, אך אם אין,

אל תוסף דבר אלי, איהא בילקוט [ר' תתי"ע] רב לך אין מניחים לדיקים לצוא לעצירה גדולה, ושפיכת דמים עצירה גדולה היא ע"ש ט, והוא תמוה, וכבר ישצתיו במקום אחר. ובעת ו"ל כי הס"ס מרקד לעולם, ואפי' ציוה"כ"י יען הקצ"ה להשתיקו צעטיר המשתלח יא, והנה התחצרו י"צ לדיקים גדולים לשליחות גדולה כזה, וחשש מרע"ה פן יפגע בהם הס"ס ויטול הגדול שבהם שהוא יחושע צ"ג וימות על הדרך, ע"כ צרכו יח' יושיעך, ומ"מ הס"ס דילי עציד ופגע צעטרה המרגלים וגרם רע לכל דור המדברה, ואלו לא צרכו משה ליחושע ה' יחושע מה ומשה מכנים את דור המדברה, וע"י צרכתו של משה מתו המרגלים וכל הדור ההוא, ע"כ רב לך עצירה גדולה של שפיכת דמים, ע"כ משה מת ויחושע מכנים, ולולא כן היח יחושע מה ומשה מכנים.

ויקרא משה ליחושע בן נון יחושע. אחז"ל יב) על שקרא לרבו בשמו שאמר אדוני משה כללם ע"כ מת בלא צנים זכרים. ולולא דמסתפינא חמינא משום שחטא צזה פחתו ממנו אות יו"ד שה' משמו מתולדתו, ועכשיו במרגלים קראוהו למטה אפרים יחושע בן נון, כמו שפחתו אנשי כנסת הגדולה אות ה' משמו וקראוהו ישוע צלי ה' [ערכין ל"ב ע"ב], כן פחתו כאן אות יו"ד, וכשראה מרע"ה לורך להלילו ממרגלים הוסיף לו אות יו"ד שניטלה משרי כידוע במדרש [ילק"ש תהלים ר' תרע"ז], ויען מבואר במדרשים כי יו"ד דכורה, לא הולידה [שרי], ע"כ עשה הקצ"ה ממנו צ' ה'י"ן נוקצא [ה"א], לאצרים הוא הצרכים וה"א לשרה וילדה יב*), נמלא אותה ה'י"ד היתה צא יג) ע"י שראה צאצאנינות שלא יוליד, ואותה ה'י"ד עלמו שניטלה משרי הוסיף משה ליחושע, וע"כ לא הוליד זכר עכ"פ, נמלא צעוגש שקרא רבו ניטלה ממנו אות יו"ד, והתחצרה לו יו"ד של שרי, וע"י לא הוליד צנים זכרים. ובתרגום יהונתן כד חמא משה ענותותו דיצ"ג קרא שמי יחושע, ו"ל עדיין ה' ליו"ד להתרעם שהיתה צסופה של שרה וניתנה צראשי של יחושע,

ט) בילקוט לפנינו לא נמצא סיפא זו, וכן ליתא דרשה זו בספרי במדבר כ"ז י"ב.

י) נראה דאינו סותר להא דנדרים ל"ה ע"ב: "השטן בחושבניה תלת מאה ושתיין וארבעה", ובר"ן ופי' הרא"ש שם, דביוה"כ אין לו רשות להשטין ולקטרג, ד"ל דהיינו לאחר שנחתם פיו ע"י שוחד השעיר וכדלהלן.

יא) ו"ל הרעיא מהימנא בזהר פנחס (ע' רמ"ח ד' ווילנא): "אבל שעיר דעזאזל לא כתיב ביה אחד לא קרבן ולא אשה ולא עולה אלא ושלח ביד איש עתי המדברה. ושלח כדאמר

יעקב מנחה היא שלוחה לאדוני לעשו אוף הכי שוחד לתברא רוגזיה דסמא"ל דלא יתקריב למקדשא לקטרגא. לכלבא דאיהו רעב ומאן דבעי דלא נשיך יהיב ליה בשרא למיכל או נהמא וישקי ליה מיא ורזא דמלה אם רעב שונאך האכיליהו לחם (משלי כ"ה) עכ"ל.

יב) בעירובין ס"ג ע"ב איתא דנענש משום שהורה הלכה בפני רבו, כשאמר אדוני משה כללם, וכן הוא ביל"ש ר' תשל"ז.

יב*) מבואר היטב בכלי יקר בראשית י"ז ט"ו.

יג) צ"ל בו.